

שושנה חן || צילומים: אלכס קולומויסקי

מיתוסים שיש לכם על חרדים

10

הם דווקא עובדים יותר, נוטלים הכי הרבה משכנתאות ומעשנים הכי מעט • מחקר של המכון החרדי למחקרי מדיניות מנפץ כמה סטריאוטיפים, ומחזק כמה אחרים

היהודים ו-49% בקרב ערבים. הסיבה: קמי פיינים של רבנים להפסיק לעשן, פסקי הלכה וספרים בנושא, וגם לחץ חברתי – רוב הבנות בגיל שידוך יסרבו לפגוש בן ישיבה מעשן. מנגד, המודעות לעישון פסיכי ונזקיו נמוכה לעומת הציבור הכללי.

חינוך

המיתוס: החברה החרדית, והיהודית בכלל, שמה את החינוך בראש מעייניה. **המציאות:** לדברי קסיר, כל המגורים הצידי בו במקום הראשון "בריאות". אשר לחינוך, "אצל יהודים הוא במקום השלישי, אבל במגזר הערבי גבוה יותר. שם חסמים בחיי נוח יהיו חסמים לשוק העבודה ולשיפור המצב הכלכלי, לכן המשאבים העצומים המושקעים בו, בכסף ובמאמצי ההורים, שאין להם דומה במגזרים האחרים."

ביטוחים

המיתוס: בגלל העוני, לחרדים יש פחות ביטוח רפואי. **המציאות:** החרדים מרכינים לקנות ביטוח רפואי משלים, בלי קשר למצבם הכלכלי. כביטוחים משלימים, הנתון הוא 87% בקרב חרדים מול 93% אצל יהודים לא חרדים, 45% אצל ערבים. כשמדובר בביטוחים פרטיים, החרדים קונים הרבה פחות משאר היהודים – 27% לעומת 51%. קסיר מצאה הסברים לכך: ביטוח משלים נתפס כמספק מענה לבעיות יומיומיות, כמו ליקוי בריבוי לילד או פיזיותרפיה, והמודעות אליו גבוהה. הקופות מציגות את התוכניות בסניפיהן ובתקשורת החרדית, ולעולתו נגישה – חינם מהילד הרביעי. "ביטוח פרטי נועד לעזור במחלות קשות, וכאן נכנסת השאלה, אם בביטוח כזה אין עניין של חוסר אמונה. יש מחלוקות בנושא, לצד תחושה שדווקא בחברה החרדית, במקרים קשים, עם מערכות הסיוע שלהם, יש לך יותר סיכוי מאשר בחברה הכללית". אגב חרדים גם קונים פחות ביטוחי דירות ותכולה – 21% לעומת 40% בשאר הציבור היהודי, אם כי באוכלוסייה הער

המציאות: תחושתם של החרדים שונה מהרעה הרווחת, שנשענת על נתוני העוני הרשמיים. שיעור העוני בקרב חרדים הוא אמנם 52.6%, לעומת 8.7% בשאר הציבור היהודי, אבל שביעות הרצון מהחיים היא 98% לעומת 90%. היא גבוהה יותר ב-4 ממתחומים שנבדקו – בריאות, רווחה וחיי משפחה, חיי קהילה וביטחון אישי. קסיר: "בתחומים שחשובים לחרדים, חיים מלאים וטובים. הכנסה נמוכה ועוני לא מאפילים על שמחת החיים שלהם, כי הם נובעים מבחירה מודעת בין שגשוג כלכלי לבין מסירות לעולם התורה".

בריאות

המיתוס: חרדים יעשו הכל כדי לפייע במצוקה בריאותית, אך פחות מודעים להתפתחויות בריאותיות ולרפואה מונעת. **המציאות:** החרדים מובילים במאבק בעיי שון. מצבם הבריאותי טוב יותר, וחיים ארוכים יותר. 96% מעריכים את בריאותם כטובה, מול 85% בין יהודים לא חרדים ו-76% בין ערבים. ואין הבדל בין גברים ונשים, לעומת מגורים בהם גברים מרוצים יותר. אמנם החרדים מודעים פחות לרפואה מונעת – שיעור הבדיקות המונעות אצלם לסרטן שד או ערמונית הוא הנמוך ביותר – אבל האוכלוסייה החרדית צעירה יותר, וצעירים הם בריאים יותר. גם תוחלת החיים ארוכה יותר: הנתון בישראל יושבים עם ריכוז חרדי גדול שכלל המחקר (בני ברק, בית שמש וירושלים) היה 81.6-83, מעל הממוצע הארצי (80.8 שנה), וחורג מהקשר שיש ברור כלל בין רמה חברתית-כלכלית של יישוב ותוחלת החיים של תושביו. קסיר גם רואה קשר, כפי שעלה ממחקרים בעור, לם, בין מגזר מאמין ותוחלת החיים שלו. גם שיעור העישון בקרב חרדים נמוך. 9% מהחרדים מעשנים, לעומת 23% בשאר הציבור היהודי ו-25% בקרב ערבים. נשים כמעט ולא מעשנות (1%, לעומת 19% בשאר היהודים), אבל גם בקרב גברים הנתון נמוך – 17%, מול 27% אצל שאר

96%, אומרים ניצה (קלינר) קסיר, מנהלת המחקר במכון החרדי למחקרי מדיניות, ועמיתה ד"ר דמיטרי רומנוב, שעמלו במשך כשנה על פרויקט שובר סטריאוטיפים. מחקרם, "מחקר איכות החיים של אוכלוסיית חברה הישראלית", יוצג ביום עיון מיוחד של המכון בירושלים, ב-23 במאי. קסיר הייתה חוקרת בכירה בכנ"ס ישראלי, ורק לאחר שהתמנתה לראש יחידת שוק העבודה ומדיניות הרווחה שלו. רומנוב הוא כלכלן, שהיה המדען הראשי בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שניהם חילוניים המנהלים מחלקת מחקר של מכון חרדי, ואין להם בעיה עם זה. "מחקר הוא בסיס לקביעת מדיניות ודעת קהל. כדי להבין חרדים צריך לדעת לקרוא נתונים, וגם להשוותם לאוכלוסיות אחרות, אחת אפי שר להגיע למסקנות מזוהרות, וכבר היו דר"גמאות לכך במחקרים על המגזר", אומרת קסיר. לדבריה, "החברה הישראלית היא פסיכית הבנוי מ-3 קבוצות: חרדים (12% מהאוכלוסייה), ערבים (20%), ויהודים שאינם חרדים (68%). בפלח האחרון כללנו מסורתיים ורתיים לאומיים, כי יש להם התנהגויות דומות בפרמטרים שבחנו. חר"דים הוגדרו ככאלו לפי הגדרתם העצמית, עם בקרה לנתוני מוסדות הלימוד. שלושת המגזרים שונים זה מזה, אבל כולם רוצים להיות ב'אוויר' ועושר, ובשפה מחקרית, ברוחה אישית, הרמוניה חברתית וצמיחה כלכלית – ובקיצור, איכות חיים נתפסת". החוקרים סקרו יותר מ-1,000 נשאלים, והצליחו את המידע עם נתוני הל"מ"ס. הם בדקו 9 תחומים: בריאות, רווחה אישית וחיי משפחה, חינוך והשכלה, הכנסה ומצב כלכלי, תעסוקה, דיוח, חיי קהילה וחברה, ביטחון אישי וחשיפה לפשיעה. הנה 10 סטריאוטיפים שבהרנו, מתוך התחומים הרבים שבדק המחקר.

איכות חיים

המיתוס: החברה החרדית סובלת בין היתר, תנו לה אפשרות לפרויקט, והיא תצא אל האושר.

ב איזה מגזר בארץ תופס החינוך את המקום הגבוה ביותר? ומי הכי מרוצים מחייהם, ואף קובעים בכך שיא בינלאומי? ובכן, הערבים והחרדים, בהתאמה. לא פחות מ-98% מהחרדים שבעי רצון מחייהם, לעומת 90% מהיהודים שאינם חרדים, ו-81% מהערבים. זהו נתון "חריג בקנה מידה בינלאומי. סקר במעל 100 מדינות מצא את שביעות הרצון הכי גבוהה בדנמרק, שווייץ ושוודיה –

ניצה (קלינר) קסיר, "חלק מהעוני הוא אידיאולוגי"

מה הכי חשוב לכם?

*הציונים שניתנו לכל נושא

55% ההכנסה לנפש במשפחה הערבית היא הנמוכה ביותר. הפער בחברה היהודית נובע משני גורמים. ההכנסה לנפש בחברה הכללית עולה מהר יותר מבחברה החרדית, ומספר הנפשות במשפחה החרדית גדל. ועדיין, החרדים הכי מרוצים ממצבם הכלכלי - 71%, לעומת 63% אצל יהודים לא חרדים ו-49% אצל ערבים. לפי קסיה, הסיבה לכך משולבת: "גם כי זה עוני אידיאולוגי - לימוד תורה והקרבה למענו נתפסים אצלם כאדיאל - וגם כי התסכול ממצב כלכלי קשה, הוא פסיכולוגי, ונובע לא מעט מהשוואה לסובבים אותה, ואצל חרדים, החברה אחידה מבחינה זו". בנוסף, אצל חרדים ישנם מערך תמיכה כלכלית, סל צריכה זול יותר ועוד.

עוד נתון: שיעור החיסכון אצלם נמצא בעלייה, והגיע לשליש. מבחינת בעלי מיד נוס בבנק, הנתון הוא 30%, כמו באוכלוסייה הכללית, אך ירד מ-36% ב-2011. בקרב ערבים הנתון דווקא עולה (41%).

עבודה

המיתוס: החרדים, במיוחד הגברים, לא עובדים.

המציאות: המחקר של קסיה ורומנוב מביא נתונים על גידול בתעסוקה בקרב חרדים, ועולה ממנו שהשיעור הזה גבוה יותר מה נתון אצל ערבים. פערי השכר מול יהודים לא חרדים הם הגדולים ביותר בגילאי 25-44, ואחר כך יורדים. נבדק גם האיוון בין משפחה ועבודה: לאישה חרדית קשה יותר, אך היא גם מקבלת סיוע רב יותר.

55% בשאר הציבור היהודי.

השכלה

המיתוס: חרדים לא לומדים לימודי ליבה, חסרי השכלה, המיומנויות שלהם נפגעות והם יתקשו להשתלב בשוק העבודה.

המציאות: יש גידול של חרדים בעד לי תעודת בגרות, תעודת הסמכה במ קצועות שונים ותואר אקדמי. שיעור האקדמאים אצלם נמוך - 17%, לעומת 29% אצל ערבים ו-42% אצל יהודים לא חרדים - אך נמצא בצמיחה מתמדת, גדולה בהרבה מבאוכלוסייה הכללית. אשר לימודיות, החרדים מפתיעים. לפי סקר של ה-OECD מהשנים 2014-2015, באוריינות קריאה ואוריינות מתמטית רמתם דומה לזו של יהודים לא חרדים וגבוהה מזו של ערבים. וזה נכון לגברים וגם לנשים, אף שרק האחרונות לומדות ביבנה מתוקשבת קיבלו החרדים פחות מיתר הציבור היהודי אך יותר מנבדקים ערבים, וזה נתון שעלול להחליט להשפיע על השתלבות בשוק העבודה.

מצב כלכלי

המיתוס: המצב הכלכלי של החרדים משתפר. הממשלה הנוכחית מזרימה להם יותר כסף, והם יותר יוצאים לעבודה.

המציאות: אצל חרדים, ההכנסה החודשית נטו לנפש נמצאת בירידה. ב-2016 היא הייתה רק 46% מהנתון בקרב יהודים לא חרדים, בעוד ב-1997, היא היוותה

לחרדים. בעוד 23% מהערבים חשים אפליה מול 3% בציבור היהודי הלא חרדי, בקרב חרדים חשים כך 32% - גברים חרדים 35%, ונשים 28%. "גם אני הופתעתי", מודה קסיה "מעמיתם חרדים שמעתי הסברים שונים לכך. הכי נפוץ היה, 'מפלים אותנו במקומות עבודה', בקרב חרדים עובדים, אך כששאלתי אם חוו זאת אישית, ענו, 'לא, אבל זה ידוע'. עוד הסבר הוא שבשנים האחרונות החלו לדבר על הנושא, מה שמרע עיצם תחושות שהוטרפו בעבר". לתחושות הללו אצל גברים ניתן למצוא הסבר גם בהופעה החיצונית, שמחריגה אותם יותר בשוק העבודה וכמקבלי שירותים. אגב תחושת האפליה עולה אצל חרדים עם העלייה בגיל, בניגוד לשאר המגורים בחברה הישראלית.

חשיבה סטריאוטיפית

המיתוס: החברה החרדית היא הכי מקובעת בדעותיה, ומחולקת לעדות עם חומות גבוהות ביניהן.

המציאות: 85% מהחרדים יסכימו לקבל למשפחה אדם מעדה/מוצא שונים - פחות מקבלת האחר בנישואים אצל יהודים לא חרדים (96%), אבל כמעט כפול מהערבים (45%). קסיה: "במפתיע, 57% יקבלו גם מישוה עם רמת דתיות שונה". זהו חלק מתהליך שעובר הציבור הזה בעקבות תר פעות של הקצנה או חזרה בשאלה, והגידול במגוון המגדירים עצמם כחרדים. 74% יקבלו אנשים עם מוגבלויות. מנגד, התונה לא יהודים לא מקובלת במגוון, לעומת

בית השיעור הוא הנמוך ביותר - וגם פחות ביטוח מקוף לרכב.

דיור

המיתוס: חרדים לא גרים בשכירות. יהודים קונים דירות לזוגות הצעירים.

המציאות: חרדים הם לוקחי המשכנתה לעומת 43% בשאר הציבור היהודי ו-9% בקרב ערבים. כשנות הנישואים הראשוני, נות, ההורים משלמים לרוב את ההחזרים, אך כשנים האחרונות הנטל עובר לצעירים. ההחזר החודשי נמוך יותר - 2,373 שקל בממוצע, לעומת 3,441 בשאר הציבור היהודי - אך מכביד יותר, כי הוא נתח גדול יותר מההכנסה הפנויה. מה שהופך גמ"חים למיניהם למממנים הגדולים של החזרי משכנתה. במערכת הבנקאות אף חוששים מתוכניות לבלימת הגמ"חים, פן סגירתם או פגיעה בהם תפיל בנק למשכנתאות.

גם שיעור השוכרים הוא הגבוה ביותר - 30.1%, לעומת 29.3% בציבור היהודי ורק 12.9% בקרב ערבים. ל-31% מהחרדים הגרים בשכירות יש דירה להשכרה, לעו מתרחבת מחוץ לריכוזי חרדים. הורים רבים לא יכולים לרכוש לילדים דירות בהם, וקונים בפריפריה, לצורכי השכרה.

תחושת אפליה

המיתוס: הערבים הם המוגר הכי מופלה לרעה בישראל, וכך הם מרגישים.

המציאות: השיא בתחושת האפליה שייך